

Column

‘Europese leiders
blijven toch vooral
twijfelend
naar de
veranderende
wereld staren’

**Dr. Jonathan Holslag is
politicoloog en China-
kenner. Hij is onder meer
docent Internationale
Politiek aan de Vrije
Universiteit Brussel.**

Gezamenlijke uitdagingen worden verondersteld landen een krachtige aanzet te geven om samen te werken. De laatste jaren wordt dan ook vaak geredeneerd dat de toenemende onzekerheid rondom Europa zou leiden tot betere samenwerking binnen Europa. De coronapandemie zou dat proces kunnen versnellen. Een geopolitiek Europa. Helaas is er weinig van aan. Europese leiders bezigen graag de gewichtige taal van de geopolitiek, maar blijven toch vooral twijfelend naar de veranderende wereld staren.

De Europese instellingen brengen geen duidelijkheid. De hoge vertegenwoordiger van de Unie voor Buitenlandse Zaken blijft in zijn essays open deuren intrappen. Hij benadrukt het belang van samenwerking tussen de lidstaten, van een minder naïef Europa, maar zegt niet hoe. Er is nauwelijks een trendbreuk met de vorige commissie.

En als we dan naar specifieke geopolitieke kwesties kijken, is er nauwelijks vooruitgang te bespeuren. De grootmachten China en de Verenigde Staten blijven uiteenlopende houdingen uitlokken. Lidstaten in het Oosten dwepen met Donald Trump terwijl zijn naam alleen al de Duitse bondskanselier doet rillen. Toch blijft Berlijn het belang van het NAVO-bondgenootschap verdedigen waar Emmanuel Macron het breindood heeft verklaard. In plaats van een echte autonome koers uit te zetten, reikhalzen de meeste Europese landen bijna wanhopig naar een nieuwe Democratische president in de VS om de leiding te nemen.

Ten opzichte van China is er nauwelijks meer cohesie. De meeste lidstaten zijn zich bewust van het risico uiteen gespeeld te worden en aanvaarden dat er ‘iets’ moet gebeuren, maar zijn het wederom niet eens over wat er dan precies moet gebeuren. Maatregelen op papier, zoals het screenen van investeringen, blijven bescheiden in de praktijk. Hongarije en Griekenland blijven tegen Peking aan schurken. Het Duitse voorzitterschap weet ondertussen niet van welk hout pijlen te maken.

Rusland en Turkije blijven evenzeer verdelen. Ten opzichte van Rusland speelt Polen het hard, vooral gesteund door de Baltische staten. Duitsland zit wat op de wip, maar blijft besluiteloos. Berlijn fulmineerde tegen de vergiftiging van de Russische oppositieleider Aleksej Navalny, maar blijft vasthouden aan de nieuwe pijpleiding naar Rusland. Dat maakt de Polen furieus. Frankrijk stuurt dan weer aan op een toenadering. Ten aanzien van Turkije neemt Frankrijk een harde houding aan, aan de zijde van Griekenland, terwijl de Duitsers op de rem staan en de militaire oefeningen van Parijs in de Middellandse Zee onrechtstreeks bekritiseert. De Balkan, waar zowel Rusland als Turkije actiever worden: weinig Europese daadkracht.

Afrika dan. Zowat elke Europese leider heeft in de voorbije jaren het geopolitieke belang van Afrika onderstreept. Maar in de heikele dossiers blijkt de samenwerking beperkt. In Libië lijken Frankrijk en Italië wat meer naar elkaar op te schuiven, maar het valt nog te bezien of de twee ook werkelijk samen zullen optrekken. In de Sahel blijft president Macron smeken om Europese steun, maar de Duitsers talmen om troepen te sturen. Kleinere lidstaten, waaronder ons land, willen misschien wel, maar zijn er met moeite toe in staat. Slaagde de EU er in 2008 nog in om de strijd tegen de piraterij in de Golf van Aden aan te binden, vandaag lukt dit niet meer in de Golf van Guinea.

Achter de façade van Europese samenwerking overheerst nog steeds het nationale eigenbelang en dat is eigenlijk nooit anders geweest. Maar vertegenwoordigde de Europese Unie aanvankelijk rondom twintig procent van de wereldwijde militaire uitgaven, vandaag is dat nog amper tien procent. De verdeeldheid blijft, de macht taant. Het veiligstellen van de positie van Europa begint met het erkennen van die onaangename realiteit.